

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษานี้เป็นการศึกษาทางมานุษยวิทยา แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์เชิงพรรณนาประกอบกรณีตัวอย่าง โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. การศึกษาค้นคว้าจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง (Documentary Study) ได้แก่เอกสารทางวิชาการ บทความ วารสาร วิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัยต่างๆ และสถิติที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำข้อมูลที่ได้เป็นความรู้พื้นฐานในการพัฒนากรอบแนวคิดและกรอบในการศึกษาอันจะเป็นประโยชน์ต่อการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

2. การศึกษาจากการวิจัยสนามทางมานุษยวิทยา (Anthropological Field Work) โดยการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) ซึ่งใช้เทคนิควิจัย การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) กับกลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข่าวสำคัญ (Informant Interview) ที่เป็นภรรยา น้อยจำนวน 9 คน เพื่อให้ได้ข้อมูลในระดับลึกและเชื่อถือได้ ดังนี้

2.1 ผู้วิจัยได้เริ่มค้นหาข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับผู้หญิงที่เป็นภรณยาน้อยจากเอกสารทางวิชาการต่าง ๆ รวมทั้งหนังสือ และนิตยสารทั่ว ๆ ไป ตลอดจนคำบอกเล่าของคนที่อยู่ซึ่งขั้นตอนในการหา ผู้ให้ข่าวสำคัญนั้น ค่อนข้างลำบาก และใช้เวลานานมาก เพราะผู้หญิงที่เป็นภรณยาน้อยนั้นไม่เป็นที่ยอมรับของสังคมในปัจจุบันจึงมักมีการปกปิดเพราะอาจเกิดปัญหาภายหลังได้ โดยผู้วิจัยได้รับความช่วยเหลืออย่างดียิ่งจากญาติพี่น้อง และเพื่อนฝูงในการดำเนินการติดต่อหา ผู้ให้ข่าวสำคัญทั้งหมดให้ ซึ่งผู้ให้ข่าวสำคัญทั้งหมดจำนวน 9 คน ที่ผู้วิจัยรวบรวมได้นั้นเป็นผู้พร้อมที่จะเปิดเผยข้อมูลให้กับการทำวิจัยครั้งนี้เป็นอย่างดีโดยผู้วิจัยจะติดต่อกลับพร้อมกับนัดหมายการสัมภาษณ์ต่อไป

2.2 ในการติดต่อกับผู้หญิงที่เป็นภรณยาน้อยนั้น ผู้วิจัยได้เดินทางไปทำความเข้าใจกับบ้านหรือที่พักของ ผู้ให้ข่าวสำคัญที่สามารถเปิดเผยที่พักกับผู้วิจัยได้ แต่ถ้าผู้ให้ข่าวสำคัญคนใด

ไม่สะดวกใจที่จะเปิดเผยที่พักกับผู้วิจัย ผู้วิจัยก็จะนัดออกไปพบข้างนอกตามสถานที่ที่ ผู้ให้ข่าวสำคัญสะดวกใจที่สุด จากนั้นก็ได้ทำการพูดคุยให้เกิดความเข้าใจในจุดประสงค์ของการทำวิจัยครั้งนี้และให้ ผู้ให้ข่าวสำคัญเกิดความไว้วางใจในตัวผู้ทำวิจัยว่าการที่เขาเปิดเผยข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้จะไม่สร้างความเดือดร้อนให้กับผู้ให้ข่าวสำคัญอย่างเด็ดขาด จากนั้นก็หมั่นไปพบปะเสมอแม้จะยังไม่ได้ทำการสัมภาษณ์ก็ตาม และเมื่อตัวผู้วิจัยเองพร้อมที่จะสัมภาษณ์แล้วก็ได้มีการนัดหมายวันเวลาและสถานที่ที่สะดวกกับทั้งสองฝ่ายเพื่อทำการสัมภาษณ์ต่อไป

2.3 เมื่อผู้ให้ข่าวสำคัญ เกิดความไว้วางใจในตัวผู้วิจัยและสะดวกที่จะให้สัมภาษณ์แล้วก็จึงเริ่มทำการสัมภาษณ์ ผู้ให้ข่าวสำคัญ เกี่ยวกับปัจจัยต่าง ๆ ที่ทำให้ ผู้ให้ข่าวสำคัญยอมเป็นภรรยาน้อยตลอดจนการศึกษาถึงภูมิหลังและผลกระทบจากการเป็นภรรยาน้อย

2.4 ในระหว่างการสัมภาษณ์ ผู้ให้ข่าวสำคัญ ผู้วิจัยก็จะทำการสังเกตพฤติกรรมของผู้ให้ข่าวสำคัญไปด้วย ตลอดจนบุคลิกภาพท่าทางการแสดงออกต่าง ๆ หรือเมื่อ ผู้ให้ข่าวสำคัญเกิดอาการเบื่อหน่ายหรือไม่สบายใจที่จะตอบคำถามก็จะหยุดสัมภาษณ์และนัดหมายในวันต่อไป

3. ในการทำวิจัยครั้งนี้ใช้ระยะเวลาในการดำเนินงานตั้งแต่เดือนมิถุนายน 2546 จนถึงเดือนธันวาคม 2547 รวมระยะเวลาทั้งสิ้น 1 ปี 6 เดือนจึงแล้วเสร็จ

กลุ่มประชากรที่ใช้ในการศึกษา

เนื่องจากมีข้อจำกัดในด้านการหา ผู้ให้ข่าวสำคัญที่พร้อมจะเปิดเผยตัว ดังนั้นกลุ่มตัวอย่างในการทำวิจัยครั้งนี้จึงเป็นการใช้การคัดเลือกตัวอย่างประชากรแบบไม่มีความน่าจะเป็น (Nonprobability Sampling) โดยใช้การคัดเลือกตัวอย่างตามแต่เผชิญ (Accidental Sampling) ซึ่งกลุ่มประชากรที่ใช้ในการศึกษานี้ศึกษาจากประชากรเพศหญิงที่เป็นภรรยาน้อย ซึ่งอาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพฯ 7 คน ต่างจังหวัด 2 คน ได้แก่อายุรยา 1 คน และกาญจนบุรี 1 คน รวมทั้งสิ้น 9 คน และจากการที่บ้านของผู้ให้ข่าวสำคัญแต่ละคนอยู่ห่างกันมากอีกทั้งยังมี ผู้ให้ข่าวสำคัญอยู่ในเขตพื้นที่ต่างจังหวัดถึง 2 คน ทำให้เป็นอุปสรรคในการวิจัยพอสมควร

แบบแผนการวิเคราะห์ข้อมูล

โดยหลังจากที่ได้ทำการรวบรวมข้อมูลมาแล้วจะนำข้อมูลที่แต่ละกรณีศึกษามา จำแนกกลุ่มตัวแปรออกเป็นหมวดหมู่เพื่อที่จะวิเคราะห์ข้อมูลและพิสูจน์สมมติฐานซึ่งในด้านข้อมูล

ทั่ว ๆ ไปนั้น จะถูกนำมาวิเคราะห์ในเชิงสถิติร้อยละ ส่วนข้อมูลเกี่ยวกับสมมติฐานจะนำมาพิสูจน์สมมติฐานโดยการวิเคราะห์เชิงพรรณนาเป็นการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และวิเคราะห์โดยหาค่าร้อยละและนำเสนอในรูปแบบของตาราง ซึ่งหลักการให้คะแนนนั้นจะพิจารณาจากข้อมูลเกี่ยวกับสมมติฐานข้อนั้นๆ ของผู้ให้ข่าวสำคัญแต่ละคนและให้คะแนนเป็นร้อยละตามความเหมาะสมกับข้อมูลที่มี จากนั้นนำคะแนนของผู้ให้ข่าวสำคัญแต่ละคนมารวมกันแล้วหารด้วยจำนวนผู้ให้ข่าวสำคัญทั้งหมดคือจำนวน 9 คน จะได้ออกมาเป็นค่าคะแนนเฉลี่ยของสมมติฐานข้อนั้น ๆ ซึ่งถ้าหากว่าได้คะแนนเฉลี่ยมากกว่า 51% ขึ้นไปก็จะทำการยอมรับสมมติฐานข้อนั้น ๆ ตรงกันข้ามหากได้คะแนนเฉลี่ยต่ำกว่า 50% ก็จะทำการปฏิเสธสมมติฐานข้อดังกล่าว ซึ่งจะทำการพิสูจน์สมมติฐานเช่นนี้จนครบทั้ง 7 ข้อจากนั้นทำการอภิปรายผล

ตารางที่ 4 บันทึกการเก็บข้อมูล

เดือน/ปี	การปฏิบัติงาน
มิถุนายน-กรกฎาคม 2546	ผู้วิจัยเริ่มค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับผู้หญิงที่เป็นภรรยาของเอกอัครราชทูตต่าง ๆ รวมทั้งหนังสือและนิตยสารทั่ว ๆ ไป ตลอดจนคำบอกเล่าของคนที่ยังคง เพื่อให้เห็นภาพกว้าง ๆ ของผู้หญิงที่เป็นภรรยาของเอกอัครราชทูต จากนั้นผู้วิจัยก็เริ่มดำเนินการติดต่อหาผู้ให้ข่าวสำคัญ ซึ่งขั้นตอนในการหาผู้ให้ข่าวสำคัญนั้นเป็นขั้นตอนที่ยากลำบากที่สุด เพราะไม่สามารถจะทราบได้ว่าใครเป็นภรรยาของเอกอัครราชทูตเป็นภรรยาของเอกอัครราชทูตนั้นไม่ได้รับการยอมรับจากสังคมในปัจจุบัน ดังนั้นจึงต้องมีการปิดบังกันอย่างมาก ในช่วงแรกนั้น ผู้วิจัยก็รู้สึกลำบากใจมากในการหาผู้ให้ข่าวสำคัญเพราะไม่ทราบว่าหาได้จากที่ไหน ก็ได้ปรารภกับบรรดาญาติพี่น้องและเพื่อนฝูงว่า จะทำงานวิจัยเรื่องนี้ แต่ยังหาผู้ให้ข่าวสำคัญไม่ได้ ทุกคนต่างก็เต็มใจที่จะให้ความช่วยเหลือเป็นอย่างดี พยายามติดต่อสอบถามคนรู้จักให้ จนในที่สุดก็สามารถหาผู้ให้ข่าวสำคัญที่เต็มใจและพร้อมจะเปิดเผยข้อมูลที่สำคัญกับผู้วิจัยจำนวน 9 คน ซึ่งในตอนต้นนั้น ผู้วิจัยคาดหวังว่าจะได้ผู้ให้ข่าวสำคัญจำนวน 10 คน แต่ในความเป็นจริงแล้วไม่สามารถทำได้ เนื่องจากความยากลำบากดังกล่าว ดังนั้นผู้วิจัยจึงตัดสินใจใช้ผู้ให้ข่าวสำคัญทั้งหมดเพียง 9 คนในงานวิจัยครั้งนี้

เดือน/ปี	การปฏิบัติงาน
สิงหาคม- กันยายน 2546	<p>หลังจากที่ผู้วิจัยหาผู้ให้ข่าวสำคัญได้จำนวน 9 คนแล้วนั้น ก็เริ่มมีการเดินทางไปทำ ความรู้จักกับผู้ให้ข่าวสำคัญแต่ละคนที่บ้านหรือที่พัก และในกรณีที่ผู้ให้ข่าวบาง คนไม่สะดวกใจที่จะเปิดเผยที่พักกับผู้วิจัยนั้น ก็จะทำการนัดออกไปพบกันข้าง นอกตามสถานที่ที่ผู้ให้ข่าวสำคัญรู้สึกสะดวกใจที่สุด ซึ่งในช่วงนี้จะเป็นช่วงที่ ผู้วิจัยจะพยายามทำความสนิทสนมคุ้นเคยกับผู้ให้ข่าวสำคัญแต่ละคนให้มากที่สุด เพื่อให้ผู้ให้ข่าวสำคัญเกิดความไว้วางใจในตัวผู้วิจัยและพร้อมจะเปิดเผยข้อมูล ต่าง ๆ ให้ผู้วิจัยได้ทราบ โดยผู้วิจัยจะหมั่นไปพบปะกับผู้ให้ข่าวสำคัญทุกคนอย่าง สม่ำเสมอ เพื่อให้เกิดความสนิทสนมคุ้นเคยกันมากที่สุด โดยจะมีการนัดกัน ออกไปทานข้าวหรือดูหนังตามห้างสรรพสินค้า หรือไปเที่ยวตามสถานที่ต่าง ๆ กัน บ้างพอสมควร ซึ่งในช่วงนี้ผู้วิจัยจะยังไม่ได้ข้อมูลอะไรจากผู้ให้ข่าวสำคัญมาก นัก แต่ก็ถือว่าเป็นช่วงที่สำคัญที่จะทำให้ผู้ให้ข่าวสำคัญเชื่อใจและไว้วางใจที่จะเปิดเผย ข้อมูลที่จะเป็นประโยชน์กับผู้วิจัยต่อไปในอนาคต</p>
ตุลาคม- พฤศจิกายน 2546	<p>ในช่วงนี้เป็นช่วงที่ผู้วิจัยทำความสนิทสนมกับผู้ให้ข่าวสำคัญทุกคนได้ในระดับที่ น่าพอใจ โดยผู้วิจัยพยายามจะจัดสรรเวลาให้ได้พบกับผู้ให้ข่าวสำคัญทุกคนอย่าง น้อยคนละ 1 ครั้งต่ออาทิตย์ ส่วนผู้ให้ข่าวสำคัญที่อยู่ต่างจังหวัด 2 คน คือ กาญจนบุรี 1 คน และอยุธยา 1 คน นั้น ผู้วิจัยก็จะไปพบอย่างน้อยคนละ 2 ครั้งต่อ เดือน เพราะมีอุปสรรคในด้านการเดินทาง การติดต่อไปมาหาสู่กับผู้ให้ข่าวสำคัญ ทุกคนอย่างสม่ำเสมอ ก็เพื่อรักษาระดับความสัมพันธ์เอาไว้ไม่ให้ขาดตอน นอกจากนี้จะเดินทางไปพบกับผู้ให้ข่าวสำคัญแต่ละคนแล้ว ก็จะมีการโทรศัพท์ พูดคุยกันอย่างสม่ำเสมอด้วย ซึ่งในช่วงนี้ผู้วิจัยก็เริ่มได้มีการเก็บข้อมูลแล้วเป็น บางส่วน โดยจะเป็นลักษณะการคุยทั่ว ๆ ไป เกี่ยวกับประวัติชีวิตความเป็นมาและ ครอบครัวยังไม่ได้เจาะประเด็นรายละเอียดมากนัก เพราะต้องการให้มีความ สนิทสนมคุ้นเคยมากกว่านี้ก่อน เนื่องจากบางประเด็นนั้นเป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อน ถ้าผู้ให้ข่าวสำคัญยังไม่สนิทกับผู้วิจัยจริง ๆ ก็จะไม่กล้าเปิดเผย</p>

เดือน/ปี	การปฏิบัติงาน
ธันวาคม 2546- มกราคม 2547	<p>ในช่วงนี้ถือได้ว่าผู้วิจัยมีความสนิทกับผู้ให้ข่าวสำคัญทุกคนเป็นอย่างมากแล้ว ก็จะทำการเก็บข้อมูลกับผู้ให้ข่าวสำคัญทุกคนอย่างต่อเนื่อง โดยจะเริ่มมีการเจาะประเด็นที่สำคัญ ๆ มากขึ้นเพราะมีความสนิทสนมคุ้นเคยกับผู้ให้ข่าวสำคัญแต่ละคนมากแล้ว ซึ่งในระหว่างการสัมภาษณ์ผู้วิจัยก็จะทำการสังเกตพฤติกรรมการแสดงออกของผู้ให้ข่าวสำคัญแต่ละคนด้วยว่าเป็นเช่นไร เพราะการสัมภาษณ์ในช่วงนี้จะเจาะประเด็นที่ลึกลงไปเรื่อย ๆ ซึ่งเป็นเรื่องที่เปราะบางและละเอียดอ่อนมาก บางครั้งอาจจะกระทบกระเทือนจิตใจได้ ดังนั้นเมื่อผู้ให้ข่าวสำคัญคนใดแสดงอาการไม่สบายใจที่จะตอบคำถามหรืออยู่ในอาการที่โศกเศร้า เบื่อหน่ายที่จะตอบคำถาม ผู้วิจัยก็จะหยุดทำการสัมภาษณ์ทันทีและเบรคอารมณ์ของผู้ให้ข่าวสำคัญด้วยการชวนคุยเรื่องเบา ๆ หรือออกไปเดินเล่นเปลี่ยนบรรยากาศถ้าผู้ให้ข่าวสำคัญอยู่ในอารมณ์ที่พร้อมจะให้สัมภาษณ์แล้วก็จะทำการสัมภาษณ์ต่อไป แต่ถ้ายังอยู่ในสภาพอารมณ์ที่ไม่พร้อมจะให้สัมภาษณ์ต่อก็จะทำการหยุดสัมภาษณ์ในครั้งนั้นทันที แล้วทำการนัดหมายวันสัมภาษณ์ครั้งต่อไป แล้วแต่ผู้ให้ข่าวสำคัญจะสะดวก</p>
กุมภาพันธ์- มีนาคม 2547	<p>ในช่วงนี้ผู้วิจัยเก็บข้อมูลได้เกือบสมบูรณ์แล้ว แต่ก็ยังมีการนัดพบปะกับผู้ให้ข่าวสำคัญแต่ละคนอย่างสม่ำเสมอต่อไป เพื่อทำการตรวจสอบข้อมูลที่คิดว่ามีความถูกต้องเชื่อถือได้มากน้อยแค่ไหน โดยผู้วิจัยจะทำการถามคำถามเดิมซ้ำ เพื่อดูว่าคำตอบที่ได้รับแตกต่างไปจากเดิมหรือไม่ ถ้าคำตอบแตกต่างไปจากเดิมก็ต้องหาสาเหตุให้ได้ว่าเป็นเพราะเหตุใด โดยจะทำการสัมภาษณ์เจาะประเด็นนั้นใหม่ทั้งหมดอีกครั้งจนกว่าจะมั่นใจว่าข้อมูลที่ได้มีความน่าเชื่อถือพอ ซึ่งในช่วงนี้ผู้วิจัยจะทำการนัดพบปะกับผู้ให้ข่าวสำคัญอย่างน้อยคนละ 2 ครั้งต่อเดือน ส่วนผู้ให้ข่าวสำคัญที่อยู่ต่างจังหวัดก็อย่างน้อยคนละ 1 ครั้งต่อเดือน เพื่อรักษาระดับความสัมพันธ์และมิตรภาพเอาไว้ โดยรวมแล้วกล่าวได้ว่าในช่วงนี้ผู้ให้ข่าวสำคัญทุกคนให้ความไว้วางใจผู้วิจัยเปรียบเสมือนเป็นเพื่อนคนหนึ่งและผู้วิจัยเองก็รู้สึกผูกพันกับผู้ให้ข่าวสำคัญทุกคนและตั้งใจไว้ว่า แม้ว่างานวิจัยชิ้นนี้จะดำเนินการจนเสร็จสิ้นแล้วก็ตาม ผู้วิจัยก็ยังจะติดต่อกับผู้ให้ข่าวสำคัญทุกคนตลอดไป</p>

เดือน/ปี	การปฏิบัติงาน
เมษายน- ธันวาคม 2547	<p>การเก็บข้อมูลส่วนใหญ่เสร็จสิ้นแล้วในช่วงนี้จึงเป็นการรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ มาวิเคราะห์ประมวลผลและเรียบเรียงเขียนให้ออกมาเป็นรูปเล่ม ซึ่งเป็นขั้นตอนที่ค่อนข้างจะใช้เวลานานพอสมควรเช่นกัน เพราะผู้วิจัยจะต้องมาเรียบเรียงคำพูดเรื่องราวชีวิตของผู้ให้ข่าวสำคัญ แต่ละคนอย่างละเอียด สมบูรณ์ และถูกต้องที่สุดเท่าที่จะทำได้ ดังนั้นในช่วงนี้ก็จะยังมีการไปพบปะกับผู้ให้ข่าวสำคัญบางคนบ้าง เป็นระยะถ้าพบว่าข้อมูลของคนใดยังไม่สมบูรณ์เท่าที่ควร ก็จะมีการพูดคุยเรื่องราวในประเด็นที่ยังไม่สมบูรณ์ให้มีความชัดเจนมากขึ้น หลังจากนั้นผู้วิจัยก็นำมาแก้ไขเพิ่มเติมในเนื้อหาของประเด็นดังกล่าวให้สมบูรณ์ ซึ่งในขั้นตอนระหว่างนี้ก็มีการแก้ไขเพิ่มเติมเนื้อหาอยู่หลายครั้งกว่าจะเสร็จสิ้น ซึ่งผู้วิจัยได้ทุ่มเทเวลาให้กับขั้นตอนนี้เป็นอย่างมากถึง 8 เดือน เพื่อให้งานวิจัยฉบับนี้ออกมามีความสมบูรณ์มากที่สุด</p>

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย